

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ
ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΟ ΤΗΣ ΥΨΩΣΕΩΣ (8/9/2013)

Η ερμηνεία του Συμβόλου της Πίστεως (2)

Ιστορικά στοιχεία

Από την προηγούμενη ήδη Κυριακή, αγαπητοί μου αδελφοί, προετοιμάσαμε το εκκλησίασμα της Τοπικής μας Εκκλησίας για την μελέτη του Συμβόλου της Πίστεως, του «Πιστεύω», η οποία θα μας συνοδεύσει στο ταξίδι του νέου Εκκλ/κού έτους. Και αφού καταστήσαμε σαφή την ανάγκη του επανευαγγελισμού όλων μας στα νάματα της πίστεώς μας, ξεκινούμε σήμερα την συστηματική ενασχόλησή μας με το ιερότατο αυτό κείμενο, εξετάζοντας, αρχικά, το ιστορικό πλαίσιο μέσα στο οποίο δημιουργήθηκε, όσο και την αναγκαιότητα της σύνθεσής του.

Από τις απαρχές ήδη της Εκκλ/κής ιστορίας, η Εκκλησία μας ενέταξε στη ζωή της την ομολογία της πίστεως, που αφορούσε πρωτίστως και κυρίως τα νεότευκτα μέλη Της. Στο πλαίσιο της προετοιμασίας για την είσοδό τους στην Εκκλησία, μέσω του Μυστηρίου του Βαπτίσματος, οι άνθρωποι εκείνοι έπρεπε να προσεγγίσουν την νέα πίστη, να την γνωρίσουν και να την κατανοήσουν, προκειμένου ομαλώς να ενταχθούν στην Εκκλ/κή κοινότητα. Είναι αλήθεια ότι «ο τρόπος που η πίστη γεννιέται μέσα στην ανθρώπινη ψυχή είναι ένα μυστήριο. Ωστόσο, όταν γεννηθεί η πίστη στον Χριστό, θα οδηγήσει η ίδια τον άνθρωπο στην Εκκλησία, σε εκείνη την κοινότητα αυτών που πιστεύουν στον Χριστό. Η ίδια η πίστη αναζητά και αξιώνει την ενότητα των πιστών που, ακριβώς μέσω της ενότητας και της αγάπης τους ο ένας για τον άλλον, μαρτυρούν στον κόσμο πως είναι μαθητές και ακόλουθοι Χριστού»¹

Η πρακτική της πρώτης Εκκλησίας για την προσοικείωση της πίστεως από τους υποψηφίους Χριστιανούς, αφορούσε στην διαδικασία της κατηχήσεως, που αναλάμβαναν συστηματικά οι Επίσκοποι και οι Πρεσβύτεροι εκάστης Εκκλ/κής κοινότητας. Σκοπός της κατηχήσεως ήταν να απεγκλωβιστούν οι κατηχούμενοι από την συναισθηματική προσέγγιση της πίστεως – που συχνά οδηγεί στην παραποίηση της - και να γνωρίσουν επακριβώς το περιεχόμενό της. Όταν η διαδικασία της κατηχήσεως έφθανε στο τέλος της, οι κατηχούμενοι οδηγούνταν στο Μυστήριο του Βαπτίσματος, που εκείνα τα χρόνια τελούνταν την νύκτα της Αναστάσεως ή την ημέρα των Θεοφανείων. Προ της Βαπτίσεώς τους, διάβαζαν, επίσημα, ενώπιον όλης της Εκκλ/κής κοινότητας, το Σύμβολο της Πίστεως και με τον τρόπο αυτό ομολογούσαν πίστη στον ένα και αληθινό Θεό και ενέτασσαν τον εαυτό

¹ π. Αλέξανδρος Σμέμαν, «Πιστεύω», σελ. 57

τους, ισότιμα, στην οικογένεια των μελών του Σώματος του Χριστού. Με την καθιέρωση του νηπιοβαπτισμού, την υποχρέωση αυτή ανέλαβε, εκ μέρους του νηπιού, ο Ανάδοχος.

Το Σύμβολο της Πίστεως, στους πρώτους αιώνες, ήταν διαφορετικό σε κάθε Τοπική Εκκλησία. Οι ιστορικοί διασώζουν ξεχωριστά Βαπτισματικά κείμενα στις Εκκλησίες της Ρώμης, της Αλεξάνδρειας, της Αντιόχειας κ. αλ., διατυπωμένα είτε από Τοπικές Συνόδους, είτε από Αγίους Πατέρες. Το καθένα απ' αυτά είχε το δικό του ύφος και ξεχωριστή διατύπωση, αλλά ήταν ενωμένα στην κοινή και αδιαίρετη αλήθεια, που χαρακτήριζε το πνεύμα της Εκκλησίας. Γρήγορα, όμως, κατανοήθηκε η ανάγκη «να διαχωριστεί η ουσία της προφορικής παραδόσεως και, αργότερα, των πρώτων συγγραφών, για να σχηματιστεί ένα κείμενο που να ρυθμίζει την πίστη και ένας κανών που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των κατηχουμένων. Έπρεπε να βρεθεί ο άξονας του μηνύματος, το κέντρο του, να μαρτυρηθεί η Αποστολική προέλευσή του και να τού προσδοθεί, απέναντι στα τοπικά κείμενα, το κύρος της παγκόσμιας, της καθολικής παραδόσεως. Το κανονιστικό περιεχόμενό του έπρεπε να τεθεί στο ίδιο ύψος με τα κείμενα της Καινής Διαθήκης»²

Η ανάγκη αυτή οδήγησε στην σύνθεση ενός κειμένου με οικουμενικό κύρος, που υιοθετήθηκε από όλες τις κατά τόπους Εκκλησίες και έκτοτε αποτελεί την ταυτότητα της Ορθοδόξου πίστεως. Πρόκειται για το γνωστό Σύμβολο της Πίστεως, που διαμορφώθηκε σε δύο φάσεις, μέσα στον 4^ο μ.Χ. αιώνα, κατά τις δύο πρώτες Οικουμενικές Συνόδους. Η 1η πραγματοποιήθηκε στη Νίκαια της Βιθυνίας το 325 και η 2η στην Κωνσταντινούπολη το 381. Γι' αυτό και έμεινε γνωστό στην ιστορία ως το Σύμβολο της Νικαίας – Κωνσταντινουπόλεως. Το 431 οι Πατέρες που συγκρότησαν την 3η Οικουμενική Σύνοδο, στην Έφεσο, αποφάνθηκαν ότι το Σύμβολο της Πίστεως έπρεπε να παραμείνει εσαεί απαραβίαστο και απολύτως σεβαστό στους αιώνες.

«Έκτοτε, το Οικουμενικό Σύμβολο της Πίστεως ψάλλεται ή αναγιγνώσκεται στην Εκκλησία σε κάθε Λειτουργία. Είναι η έκφραση της πίστης της Εκκλησίας, που κρατήθηκε κοινή για όλους και απαιτείται από όλους. Και συνεπώς, όποιος επιθυμεί να γνωρίσει τί η Εκκλησία πιστεύει, ποια είναι η Αλήθεια που ο Χριστιανισμός προσφέρει στον κόσμο, θα βρει την απάντηση στο Σύμβολο της Πίστεως»³ Για το περιεχόμενό του, όπως το διαμόρφωσαν οι δύο πρώτες Οικουμενικές Σύνοδοι, θα μιλήσουμε, συν Θεώ, την επόμενη Κυριακή. ΑΜΗΝ!

Αρχιμ. Ε.Ο.

² Παύλος Ευδοκίμων, «Η Ορθοδοξία», σελ. 242-243

³ π. Αλέξανδρος Σμέμαν, «Πιστεύω», σελ. 59-60